

”לא הכרתי אף שיר” מאפייני רפרטואר שירי חג החנוכה בגני הילדים כיום - בין שימור לחידוש
מ. אמיר

מכללת לוינסקי לחינוך, תל אביב, ישראל

מטרת המחקר: מטרת המחקר הייתה לבדוק מה נשתמר ומה התחדש ברפרטואר שירי החנוכה, כפי שמשקף ממסיבות חנוכה בגני הילדים.

רקע תאורטי קצר: החג הוא מעין צומת דרכים שבו אנו נפגשים באופן חוויתי עם מורשת העבר, ובו בזמן חווים את ההווה וצופים אל העתיד. לצד המחויבות שלנו למסור לדור הצעיר את נכסי התרבות של העבר אנו בוררים ובוחרים להמשיך במה שטוב בעינינו, ובו בזמן מפנים מקום ליצירה תרבותית חדשה.

שיטת המחקר: נערך חקר מקרים איכותני בשני שלבים: ארבע תצפיות פתוחות שנערכו במסיבות חנוכה בארבעה גנים שונים, בטווח הגילאים חצי שעה עד חמש, באזורים שונים בארץ: אזור השרון, השפלה והמרכז. ראיונות עומק חצי מובנים עם ארבע הגנות בגנים אלו ועם ארבע המורות למוזיקה העובדות בהם.

ממצאים עיקריים:

1. נמצא כי קיימת תעשייה ממוסחרת המייצרת אין סוף חומרים מוזיקליים חדשים ולהיטים רגועים הנעלמים בשנה העוקבת.
2. נמצא כי קיימת דרישה מצד הגנות למורות למוזיקה להשתתף בהשתלמויות פרטיות בכדי להתחדש בחומרים המוזיקליים ולהביאם לגן.
3. נמצא כי הגנות שופטות את כישוריה ויכולתה של המורה למוזיקה בעיקר עפ"י תפקודיה במסיבת החנוכה.
4. נמצא כי רוב השירים החדשים מאופיינים בטקסטים רדודים בלשונם ובתוכניהם, ובלחנים המושפעים מהתרבות הפופולארית – מזרחי, ראפ, טראנס.
5. נמצא כי ההורים אינם מכירים את רפרטואר השירים החדשים, דבר המוביל לקושי בחיבור הבין דורי.
6. נמצא כי לשירים המסורתיים תפקידי שוליים במסיבות, דבר העלול להוביל למצב בו הילדים לא יכירו כלל שירים אלו.
7. נראה, שהרצון של גנות לעצב מסיבה "ברוח הזמן" (קצב, רעש) עולה בקנה אחד עם שאיפות "תעשיית שירי החג" להפיק רווחים על ידי הנפקת שירים חדשים.

מסקנות והשלכות:

1. יש מקום להמשיך ולחקור האם מחקר זה, שנערך בהיקף מצומצם, משקף תופעה חברתית רחבה יותר של דחיקת רגליה של המורשת התרבותית "לטובת" רפרטואר שיווקי קצר טווח.
2. על המחנכים להיות ערים להנחלת המורשת והתרבות היהודית-ישראלית ולשמירה על הקשר הבין-דורי.
3. יש ללמד בהכשרות המורים ובהשתלמויות קריטריונים להערכת רפרטואר.

ביבליוגרפיה חלקית:

גלושנקוף, ק', גל, א' (2002). קריטריונים בבחירת חומרים 'דו, רה, מי, מה ולמה'. הד הגן, א', 57-48.

כהנוביץ', צ' (2010). שיר לי דקיק. זמר גן-הילדים הישראלי 1930–2010: תמורות המשקפות אידיאולוגיות משתנות. פנים כתב עת לתרבות חברה וחינוך, 52-53, 189-191. משרד החינוך, התרבות והספורט (1995). תכנית מסגרת לגן הילדים הממלכתי והממלכתי דתי, הערבי והדרוזי (גילאי 3-6). האגף לתכנון ולפיתוח תכניות לימודים והאגף לחינוך קדם יסודי. ירושלים: הוצאת מעלות.

שביד, א. (1976). אמנות עם ישראל ותרבותו. ירושלים: הוצאת ש. זק ושות', ירושלים. מקורות אינטרנטיים:

גלושנקוף, ק' (2011). חנוכה ברשת: המשכיות ושינוי במסיבות חנוכה בגן הילדים כפי שאלה מתבטאים בסרטוני וידאו ב-Youtube. חוקרים @ הגיל הרך, גליון מס' 1. נדלה מ:

<http://sites.levinsky.ac.il/kindergarten/doc2/Hanukkah on the net.pdf>

נכון לתאריך 01/02/12